

ОЛГА, СЪПРУГАТА НА КИЕВСКИЯ КАГАН ИГОР, Е БЪЛГАРКА

Светослав Диамандиев

Един от ярките образи на владетелите от зората на Киевската Рус, е този на Олга¹, съпругата на кагана Игор. Според един от първите руски историци от началото на XIX в Н.М. Карамзин: „Предание нарекло Ольгу *Хитрою*, церковь *Святою*, история *Мудрою*”(1,с.91). (Преданието е нарекло Олга Хитрата, църквата Светата, историята Мъдрата). Руската православна църква е признала светицата си още и за равноапостолна и нейната памет се отбелязва на 11 юли.

Спорове за родното място на всяка личност са се развихряли, когато могла да го назове категорично или му допуска различни тълкувания. Такъв родното място, съответно с произхода

В най-старата руска летопис *временных лет*”(2) е записано към 6411(903) дословно: „Когда Игорь сопровождал Олега и слушал его, и жену из Плескова, именем Ольгу”, т.е. пораснал, той съпровождат (кагана) слушал, и му довели жена от Плесков Този текст предполага двусмислието да селище или българската Плиска, или Псков. Второто допускане е теза на самохвалковци”, които обаче не биха докажат, че такова населено място е съществувало по това време. Други подозират да е Олга от “прост варяжки род”, от някакво селище около Псков. Акад. Сиромятников отхвърля категорично „номадския произход” на Игоревата съпруга.

Както се вижда, за родното място на Олга има разни предположения и становища. Не липсва и такава, което съответства на известната руска заинтересованост да се докаже, че тя е славянка.

Р. Павлова пише: „Любопытные предположения некоторых советских и русских ученых о происхождении Ольги. Известна летописная версия о происхождении Ольги из Пскова (Плескова). Акад. М.Н.Тихомиров обращает внимание на существование города Плис-кова, т.е. того же Плескова в Болгарии. „С точки зрения исторической вероятности, - пишет он,- привод жены к Игорю из болгарского города Плискова

Св. Олга в събора „Св. Владимир“ в Киев

ка голяма историята не е когато записът е и случая с на Олга.

„Повесть година вырос, то привели ему когато Игор Олег и го на име Олга. е посоченото славянското “народните могли да

¹ В съвременната историческа книжнина Олга е титулувана като княгиня. Този неин титул е придобит през Средновековието, когато в руската литература се налага „князь”, съответно „княгиня”. В Ранното средновековие тези титули не са били употребявани.

понятнее, чем появление Ольги из Пскова, о котором более нищо не известно в X в²”(3,с.23), т.е. Любопитни са предположенията на някои съветски и руски учени (и сред тях проф. Е. Голубинский, акад. М.Н. Тихомиров, С. Сиромятников - доп.мое С.Д.) за произхода на Олга. Известна е летописната версия за произхода на Олга от Псков (Плесков). Акад. М.Н.Тихомиров обръща внимание на съществуването на град Плесков, т.е. на този Плесков в България. От гледна точка на историческата вероятност - пише той, - довеждането на жена за Игор от българския град Плесков е по-понятно, от появяването на Олга от Псков, за който повече нищо не е известно през X в.

Впрочем това предположение е изказал още архимандрид Леонид в своята статия „От къде е била родом св. Великата руска княгиня Олга”. Описвайки ръкописите от библиотеката на граф Уваров, той намерил през 1887 г ръкописния сборник „Новия Владимировски летописец”, преписан по негово мнение към края на XV в. В него се съобщава, че Олег „оженил Игор за българка като взел за него много умна-та княгиня Олга”. Архимандрид Леонид обосновава достоверността на съобщението с това, че в X век съществувал само българския Плесков (Плиска), а руския Псков още не го е имало. Вероятно, духовникът на Олга е бил българинът презвитер Григорий, споменат в описанието на приема на руската княгиня във византийската столица от василевса Константин VII Багрянородни. Предположенията за българския произход на Олга и на нейния презвитер остават на нивото на вероятностите. Обаче заслуги на княгиня Олга за разпространението на християнството и на древната българска книжнина в южните земи на източното славянство трябва да се считат несъмнени.

За да се даде обосновано мнение за произхода на Олга следва да се направи анализ на известните нейни житейски и владетелски проявления и на тази основа да се изгради едно правдоподобно предположение за нейната народностна принадлежност.

Нестор пише в „Повесть временных лет”, че Игор е бил син на Рюрик, което в публикуваната в този том статия „За произхода на росите” опровергавам. Игор е владетел на Киевската Рус между 912 и 945 г. - неукротим и жесток боец и алчен управник. Неговата алчност го довела до безславна смърт при бунт на славянското племе „древляни”, които въстанали срещу прекалено издевателското завишаване на данъците им.

Олга, майката на непълнолетния Святослав, отмъстила на убийците на своя съпруг по начин, който Карамзин окачествява като варварски, но добавя, че „...мы должны судить о героях истории по обычаем и нравам их времени” (1,с.87), т.е.... трябва да съдим за героите на историята по обичаите и нравите на тяхното време.

Другата дълбока следа в историята на Русия е държавническата дейност на Олга. Тя учредила на север от Киев строги държавни налози, направила първото държавно земеразпределение на тъй наречените погости и волости. С дееспособността на велик мъж налагала порядък в земята на славяните. Няма свидетелства да е писала закони, но въвеждала правила, най-прости и най-нужни за хората и страната, „...сделала без сомнения, все нужнейшее государственного блага по тогдашнему гражданскому состоянию России и везде оставила знаки своей попечительной мудрости”(1,с.88), т.е.... като направила без съмнение всичко най-необходимо за държавното благо според тогавашното гражданско състояние на Русия и навсякъде оставила знаци на своята попечителна мъдрост. Това изключително важно сведение за държавническата дейност на Олга говори, че тя е осъществила данъчни и административни реформи, които са били непознати на славяните и на дружинниците. Малко е вероятно, да е донесла Олга от България знанията за държавно управление, поради ранната ѝ възраст (16 години), когато е била дадена на Игор. Няма съмнение, че тя ще е имала икономически

² Цитатът е взет от М.Н.Тихомиров „Исторические связи русского народа с южными славянами с древнейших времен до половины XVII в.” - Славянский сборник, изд. ОГИЗ, 1947.

консултанти от България, така както до нея е бил неотстъпно и българския свещеник Григорий. Това съображение е много съществено за определянето на Олгиния произход!

Друг много категоричен аргумент за българския произход на Олга намираме в „Повесть временных лет“, където според Нестор Олга е била покръстена: „Жила же Ольга вместе с сыном своим Святославом и учила его принять крещение, но он и не думал прислушаться к этому; но если кто собирался креститься, то не запрещал, а только насмехался над тем”(2,с.20), т.е. живяла Олга заедно със своя син Святослав и го учила да приеме кръщението, но той и не мислил да се вслуша в това; но ако някой се гласял да се покръсти, той не му забранявал, а само се надсмивал над него. Несъмнено религиозната принадлежност на Олга изключва да е била тя дъщеря на варяги или славяни, тъй като, произхождайки от семейството на Симеон, тя е била християнка. За това свидетелства още факта, че е имала постоянно до себе си свещеника Григорий, който очевидно я е придружавал по време на престоя ѝ в Киев.

Можем да сме убедени, че докато са били живи Олег и съпруга ѝ, Олга не е могла да си позволи да се проявява като водеща и знаеща. Жените е трябвало да си знаят мястото.

Синът на Олга, каганът Святослав, бил изпълнен с амбициите на стария каган Олег и баща си Игор да завладее Цариград. Святослав си поставил като първа непосредствена задача да завземе България и столицата ѝ Преслав, защото „...там ему веселее жить, нежели в Киеве: „ибо в столице болгарской, как в средоточии, стекаются все драгоценности искусства и природы...”(1,с.91), т.е. ...там му било по-весело да живее, отколкото в Киев: тъй като в българската столица, като в център, се стичат всички скъпоценности на изкуствата и природата. Святослав третирил Преслав като столица на своята родина – мечтана или може би възприемана по наследствено право. Олга е задържала завоевателните му пориви в нейната родина до смъртта си. Предварително обречената военна кампания на Святослав завършила на брега на Дунава при Доростол, където се срещнали владетелят на Киевската Рус и василевса Йоан Цимисхи.

Карамзин дава кратко описание на външния вид на Святослав „...на голове один клок волос, в знак его благородства; в ухе висела золотая серьга, украшенная двумя жемчужинами и рубином”(1,с.94), т.е....от главата му се спускал кичур коса, в знак на неговото благородство; на ухото му висяла златна обица, украсена с две перли и рубин. Това са благороднически символи, характерни за източните цивилизации.

Двамата владетели се разделили като приятели. На обратния път към Киев печенегите убили Святослав (972 г).

Въз основа на всичко изложено може да се направи следното обобщение:

- Малко е вероятно да е бил осъществен брак между принц на гордите роси с дъщерята на някакъв безличен дружинник или местен жител. Много по-правдоподобно би било да е Олга принцеса от двора на българския цесър (император) Симеон;

- Олга се проявява като знаеща, можеща, дейна, мъдра. Ако каганите до и при Олга са воювали, тя е управлявала страната. Това е неопровержимо доказателство, че не произхожда от средите на неуките дружинници, а от владетелския дворец на България, за която България Карамзин казва: „... могла нравиться ему своим теплым климатом изобилием плодов и богатством деятельной, удобной торговли с Константинополем; вероятно так же, что сие, государство, со предельное с Империею, превосходило Россию и в гражданском образовании...” (1,с.92), т.е. ... тя му се харесвала (на Святослав) със своя топъл климат, с изобилието на плодове и богатството на действена, удобна търговия с Константинопол; а вероятно също така, че тази държава, съседна с Империята, е превъзхождала Русия и в гражданското образование. Олга пренася опита на модерната българска държава на север;

- Святослав се държи като наследник на българския престол, отлично запознат с българската действителност, което говори, че му е бил известен произхода на Олга от семейството на българския владетел от Преслав.

Очевидно, преди да се омъжи за кагана Игор, Олга е била българска принцеса.

Ключови думи: Олга, росси, Игор, каган.

PS молба. Уважаеми читателю, както всеки друг автор, така и аз, бих желал и ще бъда благодарен да получа впечатленията Ви от прочетеното. Това може да се направи на адреса ми diamondsv@abv.bg

ЦИТИРАНИ АВТОРИ

1. К а р а м з и н, Н. М. Предания веков. Москва, 1987.
2. Н е с т о р. Повесть временных лет. Д.С.Лихачов(наследники) перевод. Москва-Augsburg 2003.
http://www.imwerden.de/pdf/povest_vremennyh_let.pdf
3. П а в л о в а, Р. П. Культурно-исторические связи между болгарами и восточными славянами в IX-XI в.С.,1979.